

Хууль тогтоомж, тогтоол шийдвэрийн хэрэгжилт 2026 оны хагас жил

Заалты н д/д	Шийдвэрийн нэр, огноо, дугаар	Холбогдох заалтын агуулга	Хариуцах нэгж	2026 оны I улирал	2026 оны хагас жил	Хяналтаас хасах саналтай эсэх
МУ-ын хууль						
1	Усны тухай /шинэчилсэн найруулга/ 2012-05-17 Дугаар 2012.06.21	7.2. 7.2.Улсын усны мэдээллийн сан бүрдүүлэх үзүүлэлт, хөтлөх журмыг байгаль орчны асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн батална.	БНБЗАГ	"Журам батлах тухай" Байгаль орчин, ногоон хөгжлийн сайдын 2014 оны А/86 дугаар тушаалаар баталсан "Улсын усны мэдээллийн сан бүрдүүлэх үзүүлэлт, хөтлөх журам"-ыг хэрэгжүүлэн ажиллаж байна. "Улсын усны мэдээллийн санг бүрдүүлэх үзүүлэлт, хөтлөх журам"-ыг шинэчлэн боловсруулж, төсөлд Барилга хот байгуулалтын яам, Уул уурхай хүнд үйлдвэрийн яам, Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн яам, Үндэсний статистикийн хороо, Газар зохион байгуулалт, геодези зураг зүйн газар, Цаг уур орчны шинжилгээний газар, Аймаг, Нийслэлийн Байгаль орчин, аялал жуулчлалын газар, Сав газрын захиргаадаас санал авч нэгтгэсэн. www.ewater.mn, www.infowater.mn цахим системүүдийг ашиглалтад оруулж ажиллаж байгаа бөгөөд тус системүүдийг бүрэн дуусмагц "Улсын усны мэдээллийн санг бүрдүүлэх үзүүлэлт, хөтлөх журам"-ын журмын төсөлд тусгахаар төлөвлөн ажиллаж байна.	Байгаль орчин, ногоон хөгжлийн сайдын 2014 оны А/86 дугаар тушаалаар баталсан "Улсын усны мэдээллийн сан бүрдүүлэх үзүүлэлт, хөтлөх журам"-ыг хэрэгжүүлэн ажиллаж байна. "Улсын усны мэдээллийн санг бүрдүүлэх үзүүлэлт, хөтлөх журам"-ыг шинэчлэн боловсруулж, төсөлд Хот байгуулалт, барилга, орон сууцжуулалтын яам, Аж үйлдвэр, эрдэс баялгийн яам, Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн яам, Үндэсний статистикийн хороо, Газар зохион байгуулалт, геодези, зураг зүйн ерөнхий газар, Цаг уур орчны шинжилгээний газар, аймаг, нийслэлийн Байгаль орчны газар, Сав газрын захиргаадаас санал авч нэгтгэсэн. www.ewater.mn, www.infowater.mn цахим системүүдийг ашиглалтад оруулж ажиллаж байгаа бөгөөд тус системүүдэд зүгшрүүлэх ажил явагдаж байгаа бөгөөд хэрэгжиж дуусмагц "Улсын усны мэдээллийн санг бүрдүүлэх үзүүлэлт, хөтлөх журам"-ын төсөлд мэдээ бүрдүүлэхтэй холбоотой асуудлуудыг тусгахаар төлөвлөн ажиллаж байна.	
УИХ-ын тогтоол						
19	Тавантолгойн нүүрсний ордын үйл ажиллагааг эрчимжүүлэх талаар авах зарим арга хэмжээний тухай 2018-06-29 Дугаар 2018 №73	1.5/. Тавантолгойн нүүрсний ордын үйл ажиллагааг эрчимжүүлэх арга хэмжээтэй уялдуулан өмнийн говийн бүтээн байгуулалтад шаардагдах усан хангамжийн найдвартай эх үүсвэрийг хангах ажлын хүрээнд гадаргын болон гүний усыг байгаль, экологийн тэнцвэрийг алдагдуулахгүйгээр зохистой ашиглах боломжийг судлан холбогдох арга хэмжээг авч хэрэгжүүлэх;	БНБЗАГ	Орхон-Онги төслийн эхний үе шатны хэрэгжилтийг хангах үүднээс Онги-Цагаан бургастай төслийн ТЭЗҮ-ийг шинэчлэх, байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын нарийвчилсан үнэлгээг боловсруулах, барилгын ажлын зураг төсөв зохиох нийт 9 тэрбум төгрөгийн зөвлөх үйлчилгээний тендерийг 2026 оны 1-р улиралд зөвлөх үйлчилгээний ажлын даалгаврыг батлуулан, улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтаар Төрийн худалдан авах ажиллагааны газраас 2026-04-04-ний өдөр тендерийг зарласан. 2026 онд багтаан дээрх ажлуудын тайланг хүлээж авах бөгөөд 2027 оноос барилга угсралтын ажлыг эхлүүлэх, хөрөнгө оруулалт татах, олон улсын нээлттэй сонгон шалгаруулалтыг зохион байгуулна. Тус төслийг хэрэгжүүлснээр говийн бүсийн усны нөөцийг нэмэгдүүлж, ус хангамжийн хэрэглээний 20 хүртэлх хувийг шийдвэрлэх боломж бүрдэнэ.	Улсын төсвийн 9 тэрбум төгрөгийн хөрөнгөөр "Онги-Цагаан бургастай төсөл"-ийг Багц 1: "Орхон-Онги" эко төслийн ТЭЗҮ-г шинэчлэн тодотгох замаар "Онги-Цагаан бургастай" төслийн ТЭЗҮ боловсруулах; Багц 2: "Онги-Цагаан бургастай" төслийн байгаль орчны нөлөөллийн нарийвчилсан үнэлгээ хийх; Багц 3: "Онги-Цагаан бургастай" төслийн дэд бүтэц, барилга байгууламжийн барилгын зураг төсөл боловсруулах ажлын гүйцэтгэгчийг сонгон шалгаруулах тендерийг төрийн худалдан авах ажиллагааны газраас зарлаж, тус газраас ирүүлсэн зөвлөмжийн дагуу "Багц 1"-ийн ажлыг гүйцэтгүүлэхээр "Монхидроконстракшн" ХХК-тай 5.3 тэрбум төгрөг, "Багц 3"-ын ажлыг гүйцэтгүүлэхээр "Хайдродизайн прожект" ХХК-тай 2.0 тэрбум төгрөгийн санхүүжилтээр ажил гүйцэтгэх гэрээг 2026 оны 05 сарын 29-ний өдөр байгуулсан, "Багц 3"-д шаардлага хангасан тендер ирүүлээгүй болно.	
21	Оюу толгой ордын ашиглалтад Монгол Улсын эрх ашгийг хангуулах тухай 2019-11-21 Дугаар 2019 №92	1.5/. Байгаль орчны болон усны нөхцөл байдлын үнэлгээг шинэчлэн хийлгэж, Монгол Улсын Засгийн газрын 2011 оны 06 дугаар сарын 08-ны өдрийн 175 тоот "Газрыг улсын хэрэгцээнд авах тухай" тогтоолыг өөрчилж, говийн бүсийн гүний ус ашиглах нөхцөлийг харгалзан тогтоох;	БНБЗАГ	1. Монгол Улсын Усны нөөцийн зөвлөлийн 2026 оны 03 дугаар сарын 13-ны өдрийн хоёрдугаар хурлаар "Өмнөговь аймгийн Ханбогд сумын нутаг дахь Гүний хоолойн газрын доорх усны ордын ашиглалтын хайгуулын гидрогеологийн судалгааны ажлын үр дүнгийн тайлан"-г хэлэлцүүлж дараах үндэслэлээр тайланг дахин хэлэлцүүлэхээр шийдвэрлэсэн. Үүнд: - "Шинжээч нарын баг томилох тухай" Усны газрын даргын 2026 оны А/03 дугаар тушаалаар батлагдсан шинжээчийн дүгнэлтийг засварлан, холбогдох шинжээчдэд танилцуулж баталгаажуулах; - Усны нөөцийн зөвлөлийн гишүүдийг тайлантай бүрэн танилцах боломжоор хангах; - "Аргачилсан заавар батлах тухай" Байгаль орчин, ногоон хөгжил, аялал жуулчлалын сайдын 2015 оны А/173 дугаар тушаалаар батлагдсан аргачлалын дагуу "Гидрогеологийн эрэл-хайгуулын судалгааны ажлын тайлангийн агуулга"-ыг баримтлан тайланг боловсруулах. 2. Монгол Улсын Усны нөөцийн зөвлөлийн 2026 оны 02 дугаар сарын 13-ны өдрийн нэгдүгээр хурлаар "Хэрлэн-Тооно төслийн техник эдийн засгийн үндэслэл"-ийн тайланг хэлэлцүүлж "Тайлан хүлээн авах тухай" Байгаль орчин, уур амьсгалын өөрлөлтийн сайдын 2026.03.19-ны өдрийн А/268 дугаар тушаалаар ТЭЗҮ-ийг хүлээн авсан.	1. Монгол Улсын Усны нөөцийн зөвлөлийн 2026 оны 03 дугаар сарын 13-ны өдрийн хоёрдугаар хурлаар "Өмнөговь аймгийн Ханбогд сумын нутаг дахь Гүний хоолойн газрын доорх усны ордын ашиглалтын хайгуулын гидрогеологийн судалгааны ажлын үр дүнгийн тайлан"-г хэлэлцүүлж дараах үндэслэлээр тайланг дахин хэлэлцүүлэхээр шийдвэрлэсэн. Үүнд: - "Шинжээч нарын баг томилох тухай" Усны газрын даргын 2026 оны А/03 дугаар тушаалаар батлагдсан шинжээчийн дүгнэлтийг засварлан, холбогдох шинжээчийн дүгнэлтийг засварлан, холбогдох шинжээчдэд танилцуулж баталгаажуулах; - Усны нөөцийн зөвлөлийн гишүүдийг тайлантай бүрэн танилцах боломжоор хангах; - "Аргачилсан заавар батлах тухай" Байгаль орчин, ногоон хөгжил, аялал жуулчлалын сайдын 2015 оны А/173 дугаар тушаалаар батлагдсан аргачлалын дагуу "Гидрогеологийн эрэл-хайгуулын судалгааны ажлын тайлангийн агуулга"-ыг баримтлан тайланг боловсруулах. 2026 оны 06 дугаар сарын 02-ны өдөр Усны газарт "Өмнөговь аймгийн Ханбогд сумын нутаг дахь Гүний хоолойн газрын доорх усны ордын ашиглалтын хайгуулын гидрогеологийн судалгааны ажлын үр дүнгийн тайлан"-г хэлэлцүүлэх хүсэлт ирүүлсэн байгаа бөгөөд Усны нөөцийн зөвлөлийн 3 дугаар хурлаар тайланг хэлэлцүүлэхээр төлөвлөж байна. 2. Монгол Улсын Усны нөөцийн зөвлөлийн 2026 оны 02 дугаар сарын 13-ны өдрийн нэгдүгээр хурлаар "Хэрлэн-Тооно төслийн техник эдийн засгийн үндэслэл"-ийн тайланг хэлэлцүүлж "Тайлан хүлээн авах тухай" Байгаль орчин, уур амьсгалын өөрлөлтийн сайдын 2026.03.19-ны өдрийн А/268 дугаар тушаалаар ТЭЗҮ-ийг хүлээн авсан.	

97		2. "Монгол Улсын Засгийн газрын "Усны нөөц ашигласны төлбөрийн хувь хэмжээг тогтоох, хөнгөлөх тухай" 2013 оны 326 дугаар тогтоолын 1 дүгээр хавсралтад заасны дагуу ус ашигласны төлбөрөөс чөлөөлсөн хүн амын унд, ахуйн зориулалтаар ашиглаж байгаа усны ангилалд ашиг олох зорилгоор үйл ажиллагаа явуулж байгаа үйлдвэр, аж ахуйн нэгж, байгууллагын үйлдвэрлэлийн үйл ажиллагааны салшгүй хэсэг болсон ажиллагсдын унд, ахуйн хэрэглээний ус ашиглалтыг хамруулан төлбөрөөс чөлөөлөгдөх шаардлагагүй байгааг судлан, ; шаардлагатай тохиолдолд тогтоолын хавсралтад өөрчлөлт оруулах;	БНБЗАГ	Засгийн газрын 2013 оны 326 дугаар тогтоолд нэмэлт өөрчлөлтийг хийж Засгийн газрын 2022 оны 416 дугаар тогтоолоор баталсан. Үүнд ашигт малтмал олборлох, зэсийн баяжмал, хайлуур жонш баяжуулах, архи, пиво, согтууруулах ундаа үйлдвэрлэхэд гадаргын усанд 10 хувь байсныг 25 хувь, газрын доорх усанд 20 хувь байсныг 35 хувь буюу 15 хувиар тус тус нэмэгдүүлсэн. Байгаль орчин, уур амьсгалын өөрчлөлтийн сайд, Хууль зүй, дотоод хэргийн сайдын хамтарсан 2025 оны 01 дүгээр сарын 27-ны өдрийн А/37, А/31 дүгээр тушаалын хавсралтаар "Хүрээлэн байгаа орчны хохирол тооцох аргачлал"-ыг шинэчлэн батлахдаа усны нөөцийн экологийн итгэлцүүр ба экологи-эдийн засгийн үнэлгээг шинэчлэн баталснаар усны экологи-эдийн засгийн суурь үнэлгээ нэмэгдүүлэн, мөрдүүлж ажиллаж байна.	Засгийн газрын 2013 оны 326 дугаар тогтоолд нэмэлт өөрчлөлтийг хийж Засгийн газрын 2022 оны 416 дугаар тогтоолоор баталсан. Үүнд ашигт малтмал олборлох, зэсийн баяжмал, хайлуур жонш баяжуулах, архи, пиво, согтууруулах ундаа үйлдвэрлэхэд гадаргын усанд 10 хувь байсныг 35 хувь буюу 15 хувиар тус тус нэмэгдүүлсэн. Байгаль орчин, уур амьсгалын өөрчлөлтийн сайд, Хууль зүй, дотоод хэргийн сайдын хамтарсан 2025 оны 01 дүгээр сарын 27-ны өдрийн А/37, А/31 дүгээр тушаалын хавсралтаар "Хүрээлэн байгаа орчны хохирол тооцох аргачлал"-ыг шинэчлэн батлахдаа усны нөөцийн экологийн итгэлцүүр ба экологи-эдийн засгийн үнэлгээг шинэчлэн баталснаар усны экологи-эдийн засгийн суурь үнэлгээ нэмэгдүүлэн, мөрдүүлж ажиллаж байна.
98	Монгол Улсын Засгийн газарт чиглэл өгөх тухай 2022-01-18 Дугаар 2022 №02 Түр хороо	3. Байгалийн нөөц ашигласны төлбөрийн тухай хуулийн 20 дугаар зүйлийн 20.1.1 дэх заалтад "хүн амын унд, ахуйн хэрэгцээнд ... хэрэглэсэн усыг" усны нөөц ашигласны төлбөрөөс чөлөөлөх, хөнгөлөх нөхцөлд хамруулсныг Усны тухай хуулийн 3.1.28 дахь заалттай нийцүүлэн өөрчлөх	БНБЗАГ	Байгалийн нөөц ашигласны төлбөрийн тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын үзэл баримтлалыг боловсруулан Сангийн яаманд 2024 оны 05 дугаар сарын 31-ний өдрийн 01/2253 тоот албан бичгээр хүргүүлсэн. Засгийн газрын 2022 оны 416 дугаар тогтоолоор өөрчлөлт оруулж, мөрдүүлэн ажиллаж байна.	Байгалийн нөөц ашигласны төлбөрийн тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын үзэл баримтлалыг боловсруулан Сангийн яаманд 2024 оны 05 дугаар сарын 31-ний өдрийн 01/2253 тоот албан бичгээр хүргүүлсэн. Засгийн газрын 2022 оны 416 дугаар тогтоолоор өөрчлөлт оруулж, мөрдүүлэн ажиллаж байна.
99		4. Говийн бүсийн газрын гүний усны нөөцийн үнэлгээг шинэчлэн хийж, усны нөөцийн үнэлгээг олон улсын I хөндлөнгийн байгууллага, орон нутгийн засаг захиргааны байгууллагыг оролцуулан 5 жил тутам хянан баталгаажуулж, усны нөөц ашиглалтад тавих хяналтын тогтолцоог боловсронгуй болгох, холбогдох мэргэжилтэй ажиллах хүчнийг чадавхжуулах арга хэмжээг авч хэрэгжүүлэх	БНБЗАГ	1.Орхон-Онги төслийн эхний үе шатны хэрэгжилтийг хангах үүднээс Онги-Цагаан бургастай төслийн ТЭЗҮ-ийг шинэчлэх, байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын нарийвчилсан үнэлгээг боловсруулах, барилгын ажлын зураг төсөв зохиох нийт 9 тэрбум төгрөгийн зөвлөх үйлчилгээний тендерийг 2026 оны 1-р улиралд зөвлөх үйлчилгээний ажлын даалгаврыг батлуулан, улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтаар Төрийн худалдан авах ажиллагааны газраас 2026-04-04-ний өдөр тендерийг зарласан. 2.Усны газрын даргын 2023.01.24-ний өдөр баталсан 2023-УГ/01 дугаар "Өмнөговь аймгийн Ханбогд сумын нутаг дахь Гүний хоолойн газрын доорх усны ордын ашиглалтын хайгуулын гидрогеологийн судалгааны ажил"-ын даалгаврын дагуу гүйцэтгэгч "Охь-Ус" ХХК нь судалгааны ажлыг гүйцэтгэж байна. Монгол Улсын Усны нөөцийн зөвлөлийн 2026 оны 03 дугаар сарын 13-ны өдрийн хоёрдугаар хурлаар "Өмнөговь аймгийн Ханбогд сумын нутаг дахь Гүний хоолойн газрын доорх усны ордын ашиглалтын хайгуулын гидрогеологийн судалгааны ажлын үр дүнгийн тайлан" -г хэлэлцүүлж дараах үндэслэлээр тайланг дахин хэлэлцүүлэхээр шийдвэрлэсэн.	Улсын төсвийн 9 тэрбум төгрөгийн хөрөнгөөр "Онги-Цагаан бургастай төсөл"-ийг Багц 1: "Орхон-Онги" эко төслийн ТЭЗҮ-г шинэчлэн тодотгох замаар "Онги-Цагаан бургастай" төслийн ТЭЗҮ боловсруулах; Багц 2: "Онги-Цагаан бургастай" төслийн байгаль орчны нөлөөллийн нарийвчилсан үнэлгээ хийх; Багц 3: "Онги-Цагаан бургастай" төслийн дэд бүтэц, барилга байгууламжийн барилгын зураг төсөл боловсруулах ажлын гүйцэтгэгчийг сонгон шалгаруулах тендерийг төрийн худалдан авах ажиллагааны газраас зарлаж, тус газраас ирүүлсэн зөвлөмжийн дагуу "Багц 1"-ийн ажлыг гүйцэтгүүлэхээр "Монхидроконстракшн" ХХК-тай 5.3 тэр.бум төгрөг, "Багц 3"-ын ажлыг гүйцэтгүүлэхээр "Хайдродизайн прожект" ХХК-тай 2.0 тэрбум төгрөгийн санхүүжилтээр ажил гүйцэтгэх гэрээг 2026 оны 05 сарын 29-ний өдөр байгуулсан, "Багц 3"-д шаардлага хангасан тендер ирүүлээгүй болно.
100		5. Газрын гүний усыг үйлдвэрлэл, үйл ажиллагаанд ашиглаж байгаа худгуудад суурилуулсан автомат түвшин хэмжигчийг улсын мониторингийн нэгдсэн сүлжээнд холбож, ус ашиглалтын хяналтыг сайжруулах	БНБЗАГ	Газрын доорх усны хяналт шинжилгээний 342 цэгийг мэдээллийг www.groundwater.mn нэгдсэн сүлжээнд холбогдсон. Газрын доорх усны нэгдсэн сүлжээ www.groundwater.mn цахим хаягийг хөтөлж мэдээллийн баазыг бэхжүүлэх ажил үргэлжилж байна. Монгол орны 21 аймгийн 81 сум, Улаанбаатар хотын 9 дүүргийг хамарсан 342 цэг ажиллаж байна. Үүнд: - Бүрэн автомат – 88 - Хагас автомат – 252 - Гар хэмжилт – 2 Улсын усны нэгдсэн сүлжээнд холбогдсон цэгүүдэд суурилуулсан хэмжилтийн багаж, төхөөрөмжийн хэвийн ажиллагааг хянах, гэмтэл, засварын тайланг нэгтгэн гаргасан. 2026 оны 1 дүгээр улиралд Улсын усны нэгдсэн сүлжээг өргөжүүлэх ажилд төсөв батлагдаагүй тул томоохон ус ашиглагч компаниудад Усны тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.2.3-т заасны дагуу дотоодын хяналт шинжилгээний цэгүүдийг Улсын усны мэдээллийн санд холбох зөвлөмж хүргүүлж ажиллаж байна. Туул голын сав газарт хамаарах газрын доорх усны хяналт-шинжилгээний цэгүүдэд 2025.12.20-2026.01.10-ны өдрүүдэд газар дээр нь ажиллаж нарийвчилсан хэмжилт хийн боломжтой цэгүүдийг тодорхойлсон. Монголын мянганы сорилтын сангийн санхүүжилтээр газрын доорх усны хяналт-шинжилгээний 61 цэгийг бүрэн автомат багаж, тоног төхөөрөмжийг худалдан авах ажлын зохион байгуулсан бөгөөд захилга бүрэн хийгдсэн, суурилуулах бэлтгэл ажил хангагдсан.	2026 оны эхний хагас жилийн байдлаар аж ахуй нэгж байгууллагын хөрөнгө оруулалтаар нийт 150 хайгуул, судалгааны ажил гүйцэтгэж 101 газрын доорх усны ордын нийлбэр нөөцийг 11,788.49 л/сек батлуулсан. Үүнд: Баян-Өлгий аймагт 2, Баянхонгор аймагт 7, Булган аймагт 3, Говь-Алтай аймагт 4, Говьсүмбэр аймагт 4, Дархан-Уул аймагт 2, Дорноговь аймагт 17, Дорнод аймагт 7, Дундговь аймагт 6, Өмнөговь аймагт 20, Сүхбаатар аймагт 7, Сэлэнгэ аймагт 3, Төв аймагт 11, Ховд аймагт 2, Хөвсгөл аймагт 1, Хэнтий аймагт 5 үйлдвэрлэлийн ус хангамжийн зориулалттай газрын доорх усны ордын хайгуул судалгааны ажлыг батлагдсан ажлын даалгаврын дагуу хяналт тавих ажлыг зохион байгуулж, Монгол Улсын Усны нөөцийн зөвлөлийн хурлаар хэлэлцүүлж батлуулсан. Газрын доорх усны нэгдсэн сүлжээ www.groundwater.mn цахим хаягийг хөтөлж мэдээллийн баазыг бэхжүүлэх ажил үргэлжилж байна. Монгол орны 21 аймгийн 81 сум, Улаанбаатар хотын 9 дүүргийг хамарсан 345 цэг ажиллаж байна. - Бүрэн автомат – 89 - Хагас автомат – 254 - Гар хэмжилт – 2 Улсын усны нэгдсэн сүлжээнд холбогдсон цэгүүдэд суурилуулсан хэмжилтийн багаж, төхөөрөмжийг шинэчилэх, хэвийн ажиллагааг хангах, гэмтэл, засварыг хийх зардлыг шийдвэрлэх тулгамдсан асуудал байна. Тухайлбал, хагас автомат 80, бүрэн автомат 13 цэгийг засварлах шаардлагатай байна. Мөн Монголын мянганы сорилтын сангийн санхүүжилтаар Туул голын сав газарт хамаарах 61 газрын доорх усны хяналт-шинжилгээний цэгүүдийг газар дээр нь цагийн тулгалт, сонголт хийж ажиллан засварлаж багаж тоног төхөөрөмж суурилуулах ажлыг 2026 оны 03 сарын 30-аас 04 сарын 10-ны өдрүүдэд суурилуулалт хийсэн. Цаашид тус сүлжээг улсын хэмжээнд багадаа 700 цэг болгох хэрэгцээ шаардлага байгаа тул төсөв хөрөнгийн асуудлыг шийдвэрлэх шаардлагатай мөн хурдан шүүрхэй.

101	Монгол Улсын Засгийн газарт чиглэл өгөх тухай 2022-01-18 Дугаар 2022 №03 Түр хороо	2.1. "Оюу толгой төслийн байгаль орчны нарийвчилсан үнэлгээ, байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний хэрэгжилт, говийн бүсийн газрын гүний ус ашиглалтын байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын үнэлгээтэй холбогдох хууль тогтоомжийн хэрэгжилтийг хангах хүрээнд дараах арга хэмжээг авч ажиллахыг Монгол Улсын Засгийн (газар /Л.Оюун-Эрдэнэ/-т чиглэл болгосугай: (Ус бохирдуулсны төлбөрийн тухай хуулийн 4 дүгээр зүйлийн 4.1 дэх хэсгийн хэрэгжилтийг ханган ажиллах, ус бохирдуулсны төлбөр төлөлтийн дүн, мэдээлэлд үндэслэн ус бохирдуулсны төлбөрийг төлөөгүй тохиолдолд Монгол Улсын хууль тогтоомжийг хэрэгжүүлэх арга хэмжээг авах;"	БНБЗАГ	Усны газраас 2022 оны 01/1209 тоот "Хаягдал усны дүгнэлт гаргуулж, ус бохирдуулсны төлбөр тооцуулах тухай", 2026 оны 01/36 тоот "Хуулийн хэрэгжилтийг хангаж ажиллах тухай" бичиг хүргүүлж, Ус бохирдуулсны төлбөрийн тухай хуулийг хангаж ажиллахыг мэдэгдсэн. Мөн 2026.03.26-ны өдөр Оюу толгой ХХК-ийн инженер техникийн холбогдох албан тушаалтнуудад Ус бохирдуулсны төлбөрийн тухай хууль, эрх зүйн зохицуулалтын талаар сургалтыг зохион байгуулсан. Үүний дагуу Оюу толгой ХХК 2026 оны I улирлын ус бохирдуулсны төлбөр тооцуулах хүсэлтээ 2026.04.01-ний өдөр ewater.mn цахим системээр E-2604-000036 дугаартай "Хаягдал усны дүгнэлт" гаргуулах хүсэлт ирүүлсэн. 2026.04.10-ны өдөр 15:00 цагаас Сав газрын захиргаад болон Оюу толгой ХХК-ийн холбогдох албан тушаалтнуудад төлбөрийн тооцооллыг танилцуулсан. Оюу толгой ХХК-ийн ус бохирдуулсны нөхөн төлбөрийг төлбөрийг төлүүлэхээр БОУАӨЯ-наас Татварын ерөнхий газарт 2026.04.15-ны өдрийн 03/2204 дугаар албан бичгийг хүргүүлсэн.	Оюу толгой ХХК нь Ус бохирдуулсны төлбөрийг Хөрөнгө оруулалтын гэрээнд тусгагдсаны дагуу гэрээ байгуулснаас хойш бий болсон татварыг төлөхгүй гэж тайлбарласаар ирсэн ч Засгийн газар, БОУАӨЯам, Усны газраас удаа дараагийн уулзалт хийж, албан шаардлага өгсний үр дүнд 2020-2021 оны ус бохирдуулсны төлбөрт 4.8 тэрбум төгрөг төлсөн. Мөн 2026 оны I улирлын Хаягдал усны дүгнэлтээ гаргуулж, 2022-2025 оны Хаягдал усны дүгнэлтээ гаргуулахаар хамтран ажиллаж байна.
104		8. 8/Монгол Улсын Засгийн газрын 2011 оны 06 дугаар сарын 08-ны өдрийн 175 тоот Газрыг улсын тусгай хэрэгцээнд авах тухай" тогтоолын үндэслэлийг эргэн судалж, говийн бүсийн гүний ус ашиглах, төлбөр тооцох нөхцөлүүдийг шинээр тогтоох;	БНБЗАГ	Орхон-Онги төслийн эхний үе шатны хэрэгжилтийг хангах үүднээс Онги-Цагаан бургастай төслийн ТЭЗҮ-ийг шинэчлэх, байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын нарийвчилсан үнэлгээг боловсруулах, барилгын ажлын зураг төсөв зохиох нийт 9 тэрбум төгрөгийн зөвлөх үйлчилгээний тендерийг 2026 оны 1-р улиралд зөвлөх үйлчилгээний ажлын даалгаврыг батлуулан, улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтаар Төрийн худалдан авах ажиллагааны газраас 2026-04-04-ний өдөр тендерийг зарласан. 2026 онд багтаан дээрх ажлуудын тайланг хүлээж авах бөгөөд 2027 оноос барилга угсралтын ажлыг эхлүүлэх, хөрөнгө оруулалт татах, олон улсын нээлттэй сонгон шалгаруулалтыг зохион байгуулна. Тус төслийг хэрэгжүүлснээр говийн бүсийн усны нөөцийг нэмэгдүүлж, ус хангамжийн хэрэглээний 20 хүртэлх хувийг шийдвэрлэх боломж бүрдэнэ.	Улсын төсвийн 9 тэрбум төгрөгийн хөрөнгөөр "Онги-Цагаан бургастай төсөл"-ийг Багц 1: "Орхон-Онги" эко төслийн ТЭЗҮ-г шинэчлэн тодотгох замаар "Онги-Цагаан бургастай" төслийн ТЭЗҮ боловсруулах; Багц 2: "Онги-Цагаан бургастай" төслийн байгаль орчны нөлөөллийн нарийвчилсан үнэлгээ хийх; Багц 3: "Онги-Цагаан бургастай" төслийн дэд бүтэц, барилга байгууламжийн барилгын зураг төсөл боловсруулах ажлын гүйцэтгэгчийг сонгон шалгаруулах тендерийг төрийн худалдан авах ажиллагааны газраас зарлаж, тус газраас ирүүлсэн зөвлөмжийн дагуу "Багц 1"-ийн ажлыг гүйцэтгүүлэхээр "Монхидроконстракшн" ХХК-тай 5.3 тэр.бум төгрөг, "Багц 3"-ын ажлыг гүйцэтгүүлэхээр "Хайдродизайн прожект" ХХК-тай 2.0 тэрбум төгрөгийн санхүүжүүлтээр ажил гүйцэтгэх гэрээг 2026 оны 05 сарын 29-ний өдөр байгуулсан, "Багц 3"-д шаардлага хангасан тендер ирүүлээгүй болно. 2027 оноос барилга угсралтын ажлыг эхлүүлэх, хөрөнгө оруулалт татах, олон улсын нээлттэй сонгон шалгаруулалтыг зохион байгуулна. Тус төслийг хэрэгжүүлснээр говийн бүсийн усны нөөцийг нэмэгдүүлж, ус хангамжийн хэрэглээний 20 хүртэлх хувийг шийдвэрлэх боломж бүрдэнэ.
138		1.1.. 1.Монгол Улсын ундны усны чанар, аюулгүй байдлыг хангах, усны нөөцийг зүй зохистой ашиглах, нөөцийг нэмэгдүүлэх, усны сан бүхий газар, гол мөрний урсац бүрэлдэх эхийг хамгаалах, хаягдал бохир усныг эргүүлэн ашиглах, цэвэрлэх дэвшилтэт технологи нэвтрүүлэхтэй холбогдсон асуудлуудыг шийдвэрлэх талаар дараах арга хэмжээг авч хэрэгжүүлэхийг Монгол Улсын Засгийн газар (Л.Оюун-Эрдэнэ)-т чиглэл болгосугай. 1/Усны хууль тогтоомжийн хэрэгжилтийг хангаж, хүн амын ундны ус хангамжийн баталгаат байдлыг хангах үүднээс хот, суурин газрын ус хангамжийн эх үүсвэрийн усны сан бүхий газрын онцгой хамгаалалтын, энгийн хамгаалалтын, эрүүл ахуйн хориголтын, эрүүл ахуйн хязгаарлалтын бүсүүдийг нарийвчлан тогтоох, уг бүсүүдийг тусгай хамгаалалтын бүсэд хамруулж, хамгаалалтын бүсийн дэглэмийг хатуу мөрдүүлэх, газар олголт хийхгүй байх, олгосон газрыг чөлөөлөх ажлыг шуурхай зохион байгуулах;	БНБЗАГ	БОУАӨЯ-ны ТНБД, ГЗБГЗЗЕГ даргын 2025 оны 05 дугаар сарын 21-ний өдрийн А/181, А/193 дугаар хамтарсан тушаалаар баталсан "Усны сан бүхий газар, усны эх үүсвэрийн онцгой болон энгийн хамгаалалтын, эрүүл ахуйн бүсийн дэглэмийг мөрдөх журам"-ыг шинэчлэн боловсруулах үүрэг бүхий ажлын хэсэг байгуулагдан нээлттэй санал авах ажлыг зохион байгуулан ажиллаж байна. Усны нөөцийг бохирдох, хомстохоос сэргийлэх зорилгоор булаг шанд, рашааны эхийг хашиж, хамгаалах ажлыг орон нутгийн төсөв, төсөл хөтөлбөр, хувийн хэвшлийн хөрөнгөөр 162 булаг шандын эхийг хашиж хамгаалж тохижуулсан. Усны сан бүхий газар, ус хангамжийн эх үүсвэрийн хамгаалалтын бүс тогтоох чиглэлээр сав газрын захиргаадад цахим болон танхимаар 4 удаагийн хурлыг зохион байгуулсан. Усны газрын даргын 2025.11.14-ний өдрийн А/169 дугаарт тушаалаар "Усны сан бүхий газар, усны эх үүсвэрийн онцгой болон энгийн хамгаалалтын, эрүүл ахуйн бүсийн хилийг зураглах аргачилсан заавар"-ыг батлуулсан. 2026 оны I улирлын байдлаар Монгол орны хэмжээнд 13 аймаг, нийслэл Иргэдийн төлөөлөгчдийн хурлаар Усны сан бүхий газар, усны эх үүсвэрийн онцгой болон энгийн хамгаалалтын, эрүүл ахуйн бүсийн хилийг батлуулсан.	БОУАӨЯ-ны ТНБД, ГЗБГЗЗЕГ даргын 2025 оны 05 дугаар сарын 21-ний өдрийн А/181, А/193 дугаар хамтарсан тушаалаар баталсан "Усны сан бүхий газар, усны эх үүсвэрийн онцгой болон энгийн хамгаалалтын, эрүүл ахуйн бүсийн дэглэмийг мөрдөх журам"-ыг шинэчлэн боловсруулах үүрэг бүхий ажлын хэсэг байгуулагдан нээлттэй санал авах ажлыг зохион байгуулан ажиллаж байна. Усны нөөцийг бохирдох, хомстохоос сэргийлэх зорилгоор 2026 оны эхний хагас жилийн байдлаар булаг шанд, рашааны эхийг хашиж, хамгаалах ажлыг орон нутгийн төсөв, төсөл хөтөлбөр, хувийн хэвшлийн хөрөнгөөр 66 булаг шандын эхийг хашиж хамгаалж тохижуулсан. Усны сан бүхий газар, ус хангамжийн эх үүсвэрийн хамгаалалтын бүс тогтоох чиглэлээр сав газрын захиргаадад цахим болон танхимаар 4 удаагийн хурлыг зохион байгуулсан. Усны газрын даргын 2025.11.14-ний өдрийн А/169 дугаарт тушаалаар "Усны сан бүхий газар, усны эх үүсвэрийн онцгой болон энгийн хамгаалалтын, эрүүл ахуйн бүсийн хилийг зураглах аргачилсан заавар"-ыг батлуулсан. 2026 оны эхний хагас жилийн байдлаар Монгол орны хэмжээнд 13 аймаг, нийслэл Иргэдийн төлөөлөгчдийн хурлаар Усны сан бүхий газар, усны эх үүсвэрийн онцгой болон энгийн хамгаалалтын, эрүүл ахуйн бүсийн хилийг батлуулсан.
139		1.2.. улсын хэмжээнд ус зүйн зургийг шинэчлэн гаргаж, томоохон гол, мөрөнд урсацын тохируулга хийж усан сан байгуулах, гадаргуугийн усыг тогтоон барих технологийг хэрэгжүүлж, далан, шингээх худаг, нэвчүүлэх цөөрөм барих ажлыг эрчимжүүлэх замаар усны нөөцийг нэмэгдүүлж хүн ам болон эдийн засгийн салбаруудыг баталгаатай, хүрэлцээтэй усаар хангах нөхцөлийг бүрдүүлэх;	БНБЗАГ	Төрийн худалдан авах ажиллагааны газрын даргын 2026 оны 02 дугаар сарын 06-ны өдрийн А/108 дугаар тушаалаар "Онги-Цагаан бургастай төсөл"-ийн гүйцэтгэгчийг сонгон шалгаруулах үнэлгээний хороог 5 хүний бүрэлдэхүүнтэй байгуулсан. 2026 онд улсын төсвийн 9.0 тэрбум төгрөгийн хөрөнгөөр дараах 3 багц ажлын гүйцэтгэгчийг сонгон шалгаруулах тендрийн урилгыг www.tender.gov.mn цахим системд 2026 оны 04 дүгээр сарын 08-ны өдөр нийтэлсэн. Мөн улсын төсвийн 5.1 тэрбум төгрөгийн хөрөнгөөр Баянхонгор аймаг, Богд сум, Өвөрхангай аймаг, Хайрхандулаан сум, Өмнөговь аймаг, Баяндала сумд байгуулах хөв цөөрөм байгуулах тендрийн гүйцэтгэгчийг сонгон шалгаруулах тендерийг төрийн худалдан авах ажиллагааны газраас зарлаж, ажил гүйцэтгэх гэрээ байгуулахаар хүлээгдэж байна.	1. "Хөв цөөрөм /Баянхонгор аймгийн Богд сум, Өвөрхангай аймгийн Хайрхан дулаан сум, Өмнөговь аймгийн Баяндалай сум" ажлын гүйцэтгэгчийг сонгон шалгаруулах тендерийг төрийн худалдан авах ажиллагааны газраас зарласан. Төрийн худалдан авах ажиллагааны газраас "хамгийн сайн" үнэлэгдсэн тендер ирүүлсэн компанитай гэрээ байгуулах зөвлөмжийн дагуу Баянхонгор аймгийн Богд суманд хөв цөөрөм байгуулах УТ2601300705-1 дугаартай 2,550,059,739 төгрөгийн дүн бүхий ажил гүйцэтгүүлэх гэрээг "Эко бунянт" ХХК-тай 2026 оны 04 сарын 22-ны өдөр, Өвөрхангай аймгийн Хайрхандулаан суманд хөв цөөрөм байгуулах УТ2601300705-2 дугаартай 240,673,493 төгрөгийн гэрээг "Энх өргөө" ХХК-тай 2026 оны 05 сарын 29-ний өдөр , Өмнөговь аймгийн Баяндалай суманд хөв цөөрөм байгуулах УТ2601300705-3 дугаартай 2,169,829,755 төгрөгийн гэрээг "Хүйс нутаг" ХХК-тай 2026 оны 04 сарын 22-ны өдөр байгуулсан. 2. Улсын төсвийн 9 тэрбум төгрөгийн хөрөнгөөр "Онги-Цагаан бургастай төсөл"-ийг Багц 1: "Орхон-Онги" эко төслийн ТЭЗҮ-г шинэчлэн тодотгох замаар "Онги-Цагаан бургастай" төслийн ТЭЗҮ боловсруулах; Багц 2: "Онги-Цагаан бургастай" төслийн байгаль орчны нөлөөллийн нарийвчилсан үнэлгээ хийх; Багц 3: "Онги-Цагаан бургастай" төслийн дэд бүтэц, барилга байгууламжийн барилгын зураг төсөл боловсруулах ажлын гүйцэтгэгчийг сонгон шалгаруулах тендерийг төрийн худалдан авах ажиллагааны газраас зарлаж, тус газраас ирүүлсэн зөвлөмжийн дагуу "Багц 1"-ийн ажлыг гүйцэтгүүлэхээр "Монхидроконстракшн" ХХК-тай 5.3 тэр.бум төгрөг, "Багц 3"-ын ажлыг гүйцэтгүүлэхээр "Хайдродизайн прожект" ХХК-тай 2.0 тэрбум төгрөгийн санхүүжүүлтээр ажил гүйцэтгэх гэрээг 2026 оны 05 сарын 29-ний өдөр байгуулсан, "Багц 3"-д шаардлага хангасан тендер ирүүлээгүй болно.

141	Чиглэл өгөх тухай 2023-11-15 Дугаар 2023 №07 АБГБХХ	1.4.. улс, нийслэл, дүүргийн хөрөнгө оруулалтаар бүтээн байгуулалтын ажил хийж гүйцэтгэхдээ газрын доорх усны тэжээмж багасах, нөөц хомсдох, бохирдох, хүн амын ундны усны чанар, аюулгүй байдалд сөргөөр нөлөөлж болзошгүй эрсдэлүүдийг бууруулах чиглэлээр тусгайлан дагаж мөрдөх стандарт, журмыг боловсруулж, мөрдүүлэх;	БНБЗАГ	Дэлхийн Усны өдрийг тохиолдуулан Сав газрын захиргаадын дарга, мэргэжилтнүүд, аймаг нийслэлийн Байгаль орчны газрын усны асуудал хариуцсан мэргэжилтнүүдэд Бүлгийн эхийг хашиж хамгаалах, жишиг загвар, Усны сан бүхий газрын хамгаалалтын бүсийг зураглах аргачлал, Усны ашиглах боломжит нөөцийн дүгнэлтийн тухай худгийн паспорт, Ус ашиглалтын дүгнэлтийг хэрхэн боловсруулах тухай тулгамдаж буй асуудал, Хаягдал усны дүгнэлт хэрхэн боловсруулах тухай тулгамдаж буй асуудлууд сэдвээр 2026.03.22-24-ний өдөр сургалтыг зохион байгуулсан.	Дэлхийн Усны өдрийг тохиолдуулан Сав газрын захиргаадын дарга, мэргэжилтнүүд, аймаг нийслэлийн Байгаль орчны газрын усны асуудал хариуцсан мэргэжилтнүүдэд Бүлгийн эхийг хашиж хамгаалах, жишиг загвар, Усны сан бүхий газрын хамгаалалтын бүсийг зураглах аргачлал, Усны ашиглах боломжит нөөцийн дүгнэлтийн тухай худгийн паспорт, Ус ашиглалтын дүгнэлтийг хэрхэн боловсруулах тухай тулгамдаж буй асуудал, Хаягдал усны дүгнэлт хэрхэн боловсруулах тухай тулгамдаж буй асуудлууд сэдвээр 2026.03.22-24-ний өдөр сургалтыг зохион байгуулсан.	
143		1.7.. нийслэлийн ундны ус, усан хангамж, түүний аюулгүй байдлыг сахин хамгаалах, Туул голын бохирдлыг бууруулах;	БНБЗАГ	БОУАӨЯ-ны ТНБД, ГЗБГЗЗЕГ даргын 2025 оны 05 дугаар сарын 21-ний өдрийн А/181, А/193 дугаар хамтарсан тушаалаар баталсан “Усны сан бүхий газар, усны эх үүсвэрийн онцгой болон энгийн хамгаалалтын, эрүүл ахуйн бүсийн дэглэмийг мөрдөх журам”, Байгаль орчин аялал, жуулчлалын сайд, Барилга, хот байгуулалтын сайдын 2018 оны А/02/01 дүгээр хамтарсан тушаал “Улаанбаатар хотын ус хангамжийн эх үүсвэрийн эрүүл ахуйн бүс, тэжээгдлийн мужийг тогтоох тухай”-ыг шинэчлэн боловсруулах үүрэг бүхий ажлын хэсэг байгуулагдан нээлттэй санал авах ажлыг зохион байгуулсан бөгөөд 2026.04.20-ны өдрийн байдлаар дахин хэлэлцүүлэхээр төлөвлөж байна.	БОУАӨЯ-ны ТНБД, ГЗБГЗЗЕГ даргын 2025 оны 05 дугаар сарын 21-ний өдрийн А/181, А/193 дугаар хамтарсан тушаалаар баталсан “Усны сан бүхий газар, усны эх үүсвэрийн онцгой болон энгийн хамгаалалтын, эрүүл ахуйн бүсийн дэглэмийг мөрдөх журам”, Байгаль орчин аялал, жуулчлалын сайд, Барилга, хот байгуулалтын сайдын 2018 оны А/02/01 дүгээр хамтарсан тушаал “Улаанбаатар хотын ус хангамжийн эх үүсвэрийн эрүүл ахуйн бүс, тэжээгдлийн мужийг тогтоох тухай”-ыг шинэчлэн боловсруулах үүрэг бүхий ажлын хэсэг байгуулагдан нээлттэй санал авах ажлыг зохион байгуулсан бөгөөд бөгөөд Улаанбаатар хотын Биомкомбинат, Шувуунфабрик, Багануур, Багахангай, Налайх дүүргүүдийн усны эх үүсвэрийн эрүүл ахуйн хамгаалалтын бүсийг батлуулахаар ажиллаж байна.	
144		1.8.. усны хэмнэлтэй хэрэглээг төлөвшүүлж, ашиглалтын үр ашгийг нэмэгдүүлэх зохистой менежментийг хэрэгжүүлэх, үйлдвэрлэлийн хаягдал бохир усыг дэвшилтэт технологиор цэвэрлэж дахин ашиглахыг бодлогоор дэмжих;	БНБЗАГ	Монголын Мянганы сорилтын сан нь Монгол Улсын Засгийн газар, АНУ-ын Мянганы сорилтын корпорацийн хооронд байгуулсан Мянганы сорилтын II Компакт гэрээ буюу Усны Компактын хүрээнд Улаанбаатарчуудын усны тогтвортой хэрэглээг урт хугацаанд хангах зорилготой Улаанбаатар хотын нийт ус хангамжийг нэмэгдүүлэх хөтөлбөр, түүний дотор ус хангамжийн шинэ эх үүсвэрийг байгуулах, хаягдал ус дахин боловсруулах, усны салбарын тогтвортой байдлыг хангах төслүүдийг 2026 оны 3 дугаар сарын 31-ний өдөр хугацаандаа багтаан, амжилттай хэрэгжүүлсэн. Хаягдал ус дахин боловсруулах үйлдвэрийг бүрэн ашиглалтад оруулж, 2026.03.16-ны үйлдвэрийг нээсэн. Мен Монгол Улсад дахин ашиглах цэвэрлэсэн усны хэрэглээг нэвтрүүлэхтэй холбоотойгоор Хот байгуулалт, барилга, орон сууцнуулалтын яамны Төрийн нарийн бичгийн даргын 2025 оны А/121 дугаар тушаалаар байгуулагдсан Хаягдал усыг дахин ашиглахтай холбоотой эрхзүйн орчныг боловсронгуй болгох чиглэлээр санал, дүгнэлт өгөх үүрэг бүхий ажлын хэсэгт ажиллаж, Усны тухай хууль, Ус бохирдуулсны төлбөрийн тухай хууль, Хот, суурины ус хангамж, ариутгах татуургын ашиглалтын тухай хууль, Ус ашиглуулах дүгнэлт гаргах аргачлал, усны нөөц ашигласны төлбөр тооцох экологи, эдийн засгийн үнэлгээг шинэчлэн боловсруулах, нэмэлт өөрчлөлт оруулахаар тооцоо, судалгааг хийж байна.	Монгол Улсад дахин ашиглах цэвэрлэсэн усны хэрэглээг нэвтрүүлэхтэй холбоотойгоор Хот байгуулалт, барилга, орон сууцнуулалтын яамны Төрийн нарийн бичгийн даргын 2025 оны А/121 дугаар тушаалаар байгуулагдсан Хаягдал усыг дахин ашиглахтай холбоотой эрхзүйн орчныг боловсронгуй болгох чиглэлээр санал, дүгнэлт өгөх үүрэг бүхий ажлын хэсэг “Дахин ашиглах цэвэрлэсэн усны боловсруулалт, нийлүүлэлт, ашиглалтыг зохицуулах түр журам”-ыг боловсруулж, Хот, суурины ус хангамж, ариутгах татуургын ашиглалт, үйлчилгээг зохицуулах хорооны 2026 оны 05 дугаар сарын 28-ны өдрийн 59 дүгээр тогтоолоор батлуулсан.	
145		1.9.. уул уурхайн үйл ажиллагаанаас байгаль орчинд үзүүлж байгаа сөрөг нөлөөллийг бууруулж хариуцлагатай уул уурхайг хөгжүүлэх, хууль тогтоомжийн хэрэгжилтэд тавих хяналтыг сайжруулж, хариуцлага тооцох, усны нөөцөд учруулсан хохирлыг үнэлж, барагдуулах арга хэмжээг авах;	БНБЗАГ	Ус ашиглуулах дүгнэлт, гэрээ зөвшөөрөлгүй үйл ажиллагаа явуулсан гэх 2 зөрчлийн хэрэгт шинжээчээр ажиллаж урьдчилсан байдлаар усны нөөцөд учирсан нийт 109,385,035 (нэг зуун есөн сая гурван зуун наян таван мянга гучин таван төгрөг)-ний хохирол тооцож Байгаль орчин уур амьсгалын санд төвлөрүүлэхээр холбогдох төрийн байгууллагад хүргүүлсэн байна. Хэнтий аймгийн Бор-Өндөр сумын нутагт үйл ажиллагаа явуулж байгаа “Эрдэнэс критикал минералс” ТӨҮГ/хуучин нэрээр “Монголросцветмет”/ -ийн Бор-Өндөр уулын баяжуулах үйлдвэр, “Түшиг интернэшнл” ХХК, “Си Эм Кэй Ай” ХХК, “ХТД” ХХК, “Өвөр голд” ХХК, “Жи Эс Эн Ди” ХХК, “Бор өндөр мандаг” ХХК-ийн усны нөөц, ашиглалт, хүрээлэн буй орчинд нийлүүлж буй хаягдал усны чанарт газар дээр нь хяналт тавьж, үүссэн нөхцөл байдалд зөвлөмж, шаардлага хүргүүлэн, мэргэжил арга зүйгээр ханган ажилласан.	Хэнтий аймгийн Дархан сумын Хараат 2-р багийн нутагт “Монголросцветмент” ТӨҮГ буюу одоогийн “Эрдэнэс критикал минералс” ТӨААТҮГ-ын MV-000173 тусгай зөвшөөрөлтэй Адагийн ордны 2-р биетийн геологийн зүсэлт I-VIII хооронд байрлах талбайд “Жи Эс Эн Ди” ХХК, Хэнтий аймгийн Бор-Өндөр сумын Өлгий 6 дугаар багийн нутаг “Хүдрийн 16-2 дугаар биет” нэртэй газарт ашигт малтмалын MV-018936 дугаартай тусгай зөвшөөрөл бүхий “Түшиг интернэшнл” ХХК, Хэнтий аймгийн Бор-Өндөр, Дархан сумын нутаг “Бор” нэртэй газарт ашигт малтмалын MV-021413 дугаартай тусгай зөвшөөрөл бүхий “Өвөрголд” ХХК, Хэнтий аймгийн Дархан сумын нутаг “Цагаан толгой” нэртэй газарт ашигт малтмалын MV-021443 дугаартай тусгай зөвшөөрөл бүхий “ХТД” ХХК-ийн гэрээ, дүгнэлт, зөвшөөрөлгүй ус ашигласан зөрчлийн хэрэгт шинжээчээр ажиллаж, “ХТД” ХХК-д 551.27 сая төгрөг, “Өвөрголд” ХХК-д 941.13 сая төгрөг, “Түшиг интернэшнл” ХХК-д 840.75 сая төгрөг, “Жи Эс Эн Ди” ХХК-д 879.12 сая төгрөгийг тус тус Газрын доорх усны нөөцөд учирсан хохирол, нөхөн төлбөр ногдуулсан.	
146		1.10.. хүн амыг чанарын шаардлага хангасан, баталгаатай ундны усны эх үүсвэрээр хангах зорилгын хүрээнд гидрогеологийн зураглал, усны хайгуул судалгааны ажлыг нэмэгдүүлэх, усны хяналт-шинжилгээний сүлжээг бэхжүүлэх, ус ашиглалтын кадастрыг бүрдүүлэхэд шаардагдах төсвийг жил бүрийн улсын төсөвт тусгаж шийдвэрлэх;	БНБЗАГ	Улсын төсөв болон орон нутгийн төсвийн хөрөнгөөр 2026 онд “Гидрогеологийн дунд масштаб 1:200000 зураглал ажил”-д зарцуулах хөрөнгө шийдвэрлэгдээгүй болно. Хүн амын унд ахуйн ус хангамжийн зориулалттай газрын доорх усны хайгуул судалгааны ажлыг Монгол Улсын Усны нөөцийн зөвлөлийн хурлаар хэлэлцүүлж, Байгаль орчин, уур амьсгалын өөрчлөлтийн сайдын 2026 оны А/135 дугаар тушаалаар Өмнөговь аймгийн Сэврэй, Говь-Алтай аймгийн Төгрөг сум, Байгаль орчин, уур амьсгалын өөрчлөлтийн сайдын 2026 оны А/267 дугаар тушаалаар Өмнөговь аймгийн Баян-Овоо, Цогт-Овоо, Ханбогд сумын Цагаан хад суурьшлын бүсийн ус хангамжийн эх үүсвэрийн газрын доорх усны эрэл хайгуулын ажлын тайланг Усны нөөцийн зөвлөлийн хурлаар хэлэлцүүлж, тайланг Улсын усны мэдээллийн санд хүлээн авсан.	Улсын төсөв болон орон нутгийн төсвийн хөрөнгөөр 2026 онд “Гидрогеологийн дунд масштаб 1:200000 зураглал ажил”-д зарцуулах хөрөнгө шийдвэрлэгдээгүй болно. Хүн амын унд ахуйн ус хангамжийн зориулалттай газрын доорх усны хайгуул судалгааны ажлыг Монгол Улсын Усны нөөцийн зөвлөлийн хурлаар хэлэлцүүлж, Байгаль орчин, уур амьсгалын өөрчлөлтийн сайдын 2026 оны А/135 дугаар тушаалаар Өмнөговь аймгийн Сэврэй, Говь-Алтай аймгийн Төгрөг сум, Байгаль орчин, уур амьсгалын өөрчлөлтийн сайдын 2026 оны А/267 дугаар тушаалаар Өмнөговь аймгийн Баян-Овоо, Цогт-Овоо, Ханбогд сумын Цагаан хад суурьшлын бүсийн ус хангамжийн эх үүсвэрийн газрын доорх усны эрэл хайгуулын ажлын тайланг Усны нөөцийн зөвлөлийн хурлаар хэлэлцүүлж, тайланг Улсын усны мэдээллийн санд хүлээн авсан.	

147		1.11. усны салбарын хүний нөөцийг чадавжуулах, мэргэжлийн сургалт, үйлдвэрлэлийн төв болон бусад мэргэжлийн сургалтын богино хугацааны хөтөлбөрөөр дамжуулан төвлөрсөн ус хангамж, ариутгах татуургын байгууламжийг ажиллуулах мэдлэг, чадвартай ажилтан бэлтгэх;	БНБЗАГ	Дэлхийн Усны өдрийг тохиолдуулан Сав газрын захиргаадын дарга, мэргэжилтнүүд, аймаг нийслэлийн Байгаль орчны газрын усны асуудал хариуцсан мэргэжилтнүүдэд Усны ашиглах боломжит нөөцийн дүгнэлтийн тухай худгийн паспорт, Ус ашиглалтын дүгнэлтийг хэрхэн боловсруулах тухай тулгамдаж буй асуудал, Хаягдал усны дүгнэлт хэрхэн боловсруулах тухай тулгамдаж буй асуудлууд сэдвээр 2026.03.22-24-ний өдөр сургалтыг зохион байгуулсан.	
УАБЗ-ийн зөвлөмж					
201	Усны нөөцийг хамгаалах, хомсдлоос сэргийлэх, усны чанар, аюулгүй байдлыг хангах зарим арга хэмжээний тухай 2019-12-31 Дугаар 2019_60/41	2.6. УБ хотын цэвэрлэх байгууламжийн шинэчлэлийн ажлыг эрчимжүүлж, гэр хороолол, аймаг сумын төвүүдэд дэвшилтэт технологи бүхий хэсэгчилсэн, зардал багатай ариун цэврийн байгууламжуудын шийдлийг туршин нэвтрүүлж, ариун цэврийн байгууламжийн хүртээмжийг сайжруулах, холбогдох стандартыг мөрдүүлэх	БНБЗАГ	Монгол Улсын Засгийн газрын 2021 оны 53 дугаар тогтоолын хэрэгжилтийг хангуулах хүрээнд 70 үйлдвэрийг урьдчилан цэвэрлэх байгууламж суурилуулах ажлыг эрчимжүүлэхээр Засгийн газрын 2025 оны 01 дүгээр сарын 2-ний өдрийн 6 дугаар хуралдааны тэмдэглэл, 2025 оны 06 дугаар сарын 04-ний өдрийн 26 дугаар тэмдэглэл, 2025 оны 08 дугаар сарын 13-ны өдрийн 12 дугаар хуралдааны тэмдэглэл гаргуулж, холбогдох яам, агентлагийн сайд, дарга нарт үүрэгжүүлсэн. 70 үйлдвэр ААНБ-уудад Үйлдвэрийн урьдчилан цэвэрлэх байгууламж барих талаар мэдээлэл өгөх сургалтыг 2025.06.26-ны өдөр Барилгын хөгжлийн төв дээр зохион байгуулсан. Хот байгуулалт, барилга, орон сууцжуулалтын яамнаас 2025 оны 02/1229 тоот "Үйлдвэрийн урьдчилан цэвэрлэх байгууламж суурилуулах тухай", "Улаанбаатар хотын Ус сувгийн удирдах газар" ОНӨААТҮГ-ын 2025 оны 8/3076 тоот "6561:2024 стандартын шаардлага хангаагүй хаягдал ус нийлүүлж буй иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллагуудын ус хангамжийг хязгаарлах тухай" бичгүүдийг мөн ажлын хэсгээс санал болгосны дагуу хүргүүлсэн. 2025.11.30-ны байдлаар Очир дагинас ХХК, Жүр үр ХХК цэвэрлэх байгууламж шинээр барьсан, АПУ ХК цэвэрлэх байгууламжаа 2025.06.10-нд шав тавьж, барилга угсралтын ажлыг эхлүүлсэн, ТЭСО ХХК зураг төслөө батлуулсан. Бусад үйлдвэрүүд судалж байгаа, барих газар талбай байхгүй, хуучин цэвэрлэх байгууламжаа шинэчилж байгаа, зураг төсөл хийлгэж байна. Судалгааны мэдээллийг БОУАӨЯам, ХББСОСЯам, ММССанд хүргүүлсэн. Сүүлийн хагас жил Хаанхүнс ХХК, Милко ХХК, Витафит инвест ХХК, Витафит милк ХХК, Айсмарк ХХК цэвэрлэх байгууламж барьж эхэлсэн байна. 45 үйлдвэр УБ хотын Ус сувгийн удирдах газар ОНӨААТҮГ-тай 2027 оны 01 дүгээр сарын 01-ний өдрөөс өмнө цэвэрлэх байгууламжийн барилга, байгууламжийн бүтээцийн ажил хийгдэж, туршилт тохируулгын ажлыг эхлүүлсэн, тоног төхөөрөмжийн нийлүүлэлт, угсралтын ажил 100 хувь, барилга, байгууламж, инженерийн шугам сүлжээ, дэд	Монгол Улсын Засгийн газрын 2021 оны 53 дугаар тогтоолын хэрэгжилтийг хангуулах хүрээнд 70 үйлдвэрийг урьдчилан цэвэрлэх байгууламж суурилуулах ажлыг эрчимжүүлэхээр Засгийн газрын 2025 оны 01 дүгээр сарын 2-ний өдрийн 6 дугаар хуралдааны тэмдэглэл, 2025 оны 06 дугаар сарын 04-ний өдрийн 26 дугаар тэмдэглэл, 2025 оны 08 дугаар сарын 13-ны өдрийн 12 дугаар хуралдааны тэмдэглэл гаргуулж, холбогдох яам, агентлагийн сайд, дарга нарт үүрэгжүүлсэн. 70 үйлдвэр ААНБ-уудад Үйлдвэрийн урьдчилан цэвэрлэх байгууламж барих талаар мэдээлэл өгөх сургалтыг 2025.06.26-ны өдөр Барилгын хөгжлийн төв дээр зохион байгуулсан. Хот байгуулалт, барилга, орон сууцжуулалтын яамнаас 2025 оны 02/1229 тоот "Үйлдвэрийн урьдчилан цэвэрлэх байгууламж суурилуулах тухай", "Улаанбаатар хотын Ус сувгийн удирдах газар" ОНӨААТҮГ-ын 2025 оны 8/3076 тоот "6561:2024 стандартын шаардлага хангаагүй хаягдал ус нийлүүлж буй иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллагуудын ус хангамжийг хязгаарлах тухай" бичгүүдийг мөн ажлын хэсгээс санал болгосны дагуу хүргүүлсэн. 2025.11.30-ны байдлаар Очир дагинас ХХК, Жүр үр ХХК цэвэрлэх байгууламж шинээр барьсан, АПУ ХК цэвэрлэх байгууламжаа 2025.06.10-нд шав тавьж, барилга угсралтын ажлыг эхлүүлсэн, ТЭСО ХХК зураг төслөө батлуулсан. Бусад үйлдвэрүүд судалж байгаа, барих газар талбай байхгүй, хуучин цэвэрлэх байгууламжаа шинэчилж байгаа, зураг төсөл хийлгэж байна. Судалгааны мэдээллийг БОУАӨЯам, ХББСОСЯам, ММССанд хүргүүлсэн. Сүүлийн хагас жил Хаанхүнс ХХК, Милко ХХК, Витафит инвест ХХК, Витафит милк ХХК, Айсмарк ХХК цэвэрлэх байгууламж барьж эхэлсэн байна. 45 үйлдвэр УБ хотын Ус сувгийн удирдах газар ОНӨААТҮГ-тай 2027 оны 01 дүгээр сарын 01-ний өдрөөс өмнө цэвэрлэх байгууламж барих гэрээ байгуулсан байна. Шинэ төв цэвэрлэх байгууламжийн барилга, байгууламжийн бүтээцийн ажил хийгдэж, туршилт тохируулгын ажлыг эхлүүлсэн, тоног төхөөрөмжийн нийлүүлэлт, угсралтын ажил 100 хувь, барилга, байгууламж, инженерийн шугам сүлжээ, дэд бүтцийн ажил 100 хувь хийгдсэн, бичиг баримтыг хүлээлцэж, байн
202		2.7. Усны хэмнэлттэй хэрэглээг төлөвшүүлж, ашиглалтын үр ашгийг нэмэгдүүлэх зохистой менежментийг явуулах, үйлдвэрлэлийн хаягдал бохир усыг дэвшилтэт технологиор цэвэрлэж дахин ашиглахыг бодлогоор дэмжих	БНБЗАГ	Хот байгуулалт, барилга, орон сууцжуулалтын яамны Төрийн нарийн бичгийн даргын 2025 оны А/121 дугаар "Ажлын хэсэг байгуулах тухай" тушаалаар Хаягдал усыг дахин ашиглахтай холбоотой эрхзүйн орчныг боловсронгуй болгох чиглэлээр санал, дүгнэлт өгөх үүрэг бүхий ажлын хэсэг байгуулагдсан. Мөн ус бохирдуулсны төлбөрийн тухай хуулийн 8 дугаар зүйлд дахин ашигласан хаягдал усны төлбөрийг 100 хувь чөлөөлөх зохицуулалт байдаг. 2020 онд 3.28 тэрбум төг, 2021 онд 4.06 тэрбум төг, 2022 онд 4.24 тэрбум төг, 2023 онд 5.62 тэрбум төг, 2024 онд 8.59 тэрбум төг, 2025 онд 8.31 тэрбум төг, 2026 оны 1-р улиралд 2.13 тэрбум төгрөгийг 100 % чөлөөлсөн.	Монгол Улсад дахин ашиглах цэвэрлэсэн усны хэрэглээг нэвтрүүлэхтэй холбоотойгоор Хот байгуулалт, барилга, орон сууцжуулалтын яамны Төрийн нарийн бичгийн даргын 2025 оны А/121 дугаар тушаалаар байгуулагдсан Хаягдал усыг дахин ашиглахтай холбоотой эрхзүйн орчныг боловсронгуй болгох чиглэлээр санал, дүгнэлт өгөх үүрэг бүхий ажлын хэсэг "Дахин ашиглах цэвэрлэсэн усны боловсруулалт, нийлүүлэлт, ашиглалтыг зохицуулах түр журам"-ыг боловсруулж, Хот, суурины ус хангамж, ариутгах татуургын ашиглалт, үйлчилгээг зохицуулах хорооны 2026 оны 05 дугаар сарын 28-ны өдрийн 59 дүгээр тогтоолоор батлуулсан. Ус бохирдуулсны төлбөрийн тухай хуулийн 8 дугаар зүйлд дахин ашигласан хаягдал усны төлбөрийг 100 хувь чөлөөлөх зохицуулалт байдаг. 2020 онд 3.28 тэрбум төг, 2021 онд 4.06 тэрбум төг, 2022 онд 4.24 тэрбум төг, 2023 онд 5.63 тэрбум төг, 2024 онд 8.62 тэрбум төг, 2025 онд 8.7 тэрбум төг, 2026 оны 1-р улиралд 12.95 тэрбум төгрөгийг 100 % чөлөөлсөн. "Дахин ашиглах цэвэрлэсэн ус. Техникийн ерөнхий шаардлага MNS 6734:2018" стандартыг шинэчлэх ажлыг зохион байгуулж, стандартын техникийн хороогоор хэлэлцүүлж, Стандарт, хэмжилзүйн газрын даргын 2025 оны 05 дугаар сарын 21-ний өдрийн С/13 дугаар тушаалаар "Дахин ашиглах цэвэрлэсэн ус. Техникийн ерөнхий шаардлага MNS 6734:2025" дугаараар батлуулсан.
204		2.9. Хүн амыг чанарын шаардлага хангасан, баталгаатай ундны эх үүсвэрээр хангах зорилгын хүрээнд гедрогеоологийн зураглал, усны хайгуулын судалгааны ажлыг нэмэгдүүлэх, усны хяналт-шинжилгээний сүлжээг бэхжүүлэх, ус ашиглалтын кадастрыг бүрдүүлэхэд шаардагдах төсвийг шийдвэрлэх	БНБЗАГ	"Улсын төсөв болон орон нутгийн төсвийн хөрөнгөөр 2026 онд ""Гидрогеологийн дунд масштаб 1:200000 зураглал ажил"" төлөвлөөгүй болно. Хүн амын унд ахуйн ус хангамжийн зориулалттай газрын доорх усны хайгуул судалгааны ажлыг Монгол Улсын Усны нөөцийн зөвлөлийн хурлаар хэлэлцүүлж Байгаль орчин, уур амьсгалын өөрчлөлтийн сайдын 2026 оны А/135 дугаар тушаалаар Өмнөговь аймгийн Сэврэй, Говь-Алтай аймгийн Төгрөг сум, Байгаль орчин, уур амьсгалын өөрчлөлтийн сайдын 2026 оны А/267 дугаар тушаалаар Өмнөговь аймгийн Баян-Овоо, Цогт-Овоо, Ханбогд сумын Цагаан хад суурьшлын бүсийн ус хангамжийн эх үүсвэрийн газрын доорх усны эрэл хайгуулын ажлын тайланг Усны нөөцийн зөвлөлийн хурлаар хэлэлцүүлж, тайланг Улсын усны мэдээллийн санд хүлээн авсан."	"Улсын төсөв болон орон нутгийн төсвийн хөрөнгөөр 2026 онд ""Гидрогеологийн дунд масштаб 1:200000 зураглал ажил"" төлөвлөөгүй болно. Хүн амын унд ахуйн ус хангамжийн зориулалттай газрын доорх усны хайгуул судалгааны ажлыг Монгол Улсын Усны нөөцийн зөвлөлийн хурлаар хэлэлцүүлж Байгаль орчин, уур амьсгалын өөрчлөлтийн сайдын 2026 оны А/135 дугаар тушаалаар Өмнөговь аймгийн Сэврэй, Говь-Алтай аймгийн Төгрөг сум, Байгаль орчин, уур амьсгалын өөрчлөлтийн сайдын 2026 оны А/267 дугаар тушаалаар Өмнөговь аймгийн Баян-Овоо, Цогт-Овоо, Ханбогд сумын Цагаан хад суурьшлын бүсийн ус хангамжийн эх үүсвэрийн газрын доорх усны эрэл хайгуулын ажлын тайланг Усны нөөцийн зөвлөлийн хурлаар хэлэлцүүлж, тайланг Улсын усны мэдээллийн санд хүлээн авсан."

205		2.10. Усны салбарын хүний нөөцийг чадавжуулах, мэргэжлийн сургалт, үйлдвэрлэлийн төв болон бусад мэргэжлийн сургалтын богино хугацааны хөтөлбөрөөр дамжуулан төвлөрсөн ус хангамж, ариутгах татуурын байгууламжийг ажилуулах мэдлэг, чадвартай ажилтанг бэлтгэх	БНБЗАГ	Дэлхийн Усны өдрийг тохиолдуулан Сав газрын захиргааны дарга, мэргэжилтнүүд, аймаг нийслэлийн Байгаль орчны газрын усны асуудал хариуцсан мэргэжилтнүүдэд Усны ашиглах боломжит нөөцийн дүгнэлтийн тухай худгийн паспорт, Ус ашиглалтын дүгнэлтийг хэрхэн боловсруулах тухай тулгамдаж буй асуудал, Хаягдал усны дүгнэлт хэрхэн боловсруулах тухай тулгамдаж буй асуудлууд сэдвээр 2026.03.22-24-ний өдөр сургалтыг зохион байгуулсан.	Дэлхийн Усны өдрийг тохиолдуулан Сав газрын захиргааны дарга, мэргэжилтнүүд, аймаг нийслэлийн Байгаль орчны газрын усны асуудал хариуцсан мэргэжилтнүүдэд Усны ашиглах боломжит нөөцийн дүгнэлтийн тухай худгийн паспорт, Ус ашиглалтын дүгнэлтийг хэрхэн боловсруулах тухай тулгамдаж буй асуудал, Хаягдал усны дүгнэлт хэрхэн боловсруулах тухай тулгамдаж буй асуудлууд сэдвээр 2026.03.22-24-ний өдөр сургалтыг зохион байгуулсан.
YAB3-ийн хуралдааны тэмдэглэл					
224		4. Улаанбаатар хотын төвлөрсөн ус хангамжийн дээд эх үүсвэрийн тэжээгдлийн муж, хамгаалалтын бүсэд баригдсан аялал жуулчлал, амралтын газруудыг бохир ус цэвэрлэх байгууламжтай болгож, хог хаягдал, бохирын усыг хатуу хянах.	БНБЗАГ	"Улаанбаатар хот дахь усны сан бүхий газрын хамгаалалтын бүстэй давхцалтай нүхэн жорлонгийн судалгааг гаргахад онцгой хамгаалалтын бүсэд 1859, энгийн хамгаалалтын бүсэд 8527 байна. Усны сан бүхий газрын хамгаалалтын бүсэд аялал жуулчлалын чиглэлээр үйл ажиллагаа явуулж буй ААНБ-уудын үйл ажиллагаанд хяналт шалгалт хийж нүхэн жорлонтой үйл ажиллагаа явуулж байгаа ААНБ-уудад 10 удаагийн мэдэгдэх хуудас хүргүүлж ажилласны үр дүнд нийт 57 аж ахуйн нэгж байгууллага "Эко жорлон"-г нэвтрүүлж суурилуулсан байна. Үүнд: - "Мапа иншаат вэ тижарет" ХК ТГ -4; - "Эрдэнэдрилийн" ХХК-4; - "НБИК" ХХК-2; - "Планет интернэшнл" ХХК; - "Монкон констракшн" ХХК; - "Баран групп" ХК ТГ -4; - "Мөнх ариун ундарга" ХХК; - "М си эс проперти" ХХК; - "Ана лаки трайвэл" ХХК; - "Хөх чоно гурав" ХХК; - Иргэн О.Сүмжидмаа "Тогостой амралт"; - "Портферс" ХХК; - "Смарт ливинг" ХХК; - "Ханаан нутаг" ХХК; - "Хөмөг тур" ХХК; - "Гоулд Тэрэлж" ХХК; - "Ном" ХХК; - "Сүүн тарни" ХХК; - "Испани харш" ХХК; - "Монгол Алтай травел" ХХК; - "Сэрүүн ус" ХХК; - "Тэрэлж хиллс" ХХК; - "М Си Эс интернэйшнл" ХХК-22;	"Улаанбаатар хот дахь усны сан бүхий газрын хамгаалалтын бүстэй давхцалтай нүхэн жорлонгийн судалгааг гаргахад онцгой хамгаалалтын бүсэд 1859, энгийн хамгаалалтын бүсэд 8527 байна. Усны сан бүхий газрын хамгаалалтын бүсэд аялал жуулчлалын чиглэлээр үйл ажиллагаа явуулж буй ААНБ-уудын үйл ажиллагаанд хяналт шалгалт хийж нүхэн жорлонтой үйл ажиллагаа явуулж байгаа ААНБ-уудад 10 удаагийн мэдэгдэх хуудас хүргүүлж ажилласны үр дүнд нийт 57 аж ахуйн нэгж байгууллага "Эко жорлон"-г нэвтрүүлж суурилуулсан байна. Үүнд: - "Мапа иншаат вэ тижарет" ХК ТГ -4; - "Эрдэнэдрилийн" ХХК-4; - "НБИК" ХХК-2; - "Планет интернэшнл" ХХК; - "Монкон констракшн" ХХК; - "Баран групп" ХК ТГ -4; - "Мөнх ариун ундарга" ХХК; - "М си эс проперти" ХХК; - "Ана лаки трайвэл" ХХК; - "Хөх чоно гурав" ХХК; - Иргэн О.Сүмжидмаа "Тогостой амралт"; - "Портферс" ХХК; - "Смарт ливинг" ХХК; - "Ханаан нутаг" ХХК; - "Хөмөг тур" ХХК; - "Гоулд Тэрэлж" ХХК; - "Ном" ХХК; - "Сүүн тарни" ХХК; - "Испани харш" ХХК; - "Монгол Алтай травел" ХХК; - "Сэрүүн ус" ХХК; - "Тэрэлж хиллс" ХХК; - "М Си Эс интернэйшнл" ХХК-22; - "УБ буян Баруун буяны төв цогцолбор-2; - Иргэн Г.Ариунтуяа "Эко байгаль" жуулчны бааз."
227		9. Шинээр барьж буй суурьшлийн бүсүүдэд цэвэрлэх байгууламжийг төлөвлөж орчин үеийн бохир ус цэвэрлэх, эргүүлэн ашиглах технологи нэвтрүүлэх	БНБЗАГ	"1.Тэрэлж, Налайхын орчимд үйл ажиллагаа эрхэлж буй амралт, сувилал, аялал жуулчны газруудаар хяналт шалгалтын ажлыг зохион байгуулж, төвийн ариутгах татуурын системд холбогдоогүй боловч зөөврөөр бохир ус нийлүүлдэг аж ахуйн нэгж байгууллагад Ус бохирдуулсны төлбөрийн тухай хуулийг сурталчилан таниулж, хэрэгжилтийг хангаж ажиллах шаардлага хүргүүлж, ажилласан. 2.Улаанбаатар хотын Хан-Уул, Баянгол, Сонгинохайрхан дүүргийн нутаг дэвсгэрт байрлах арьс шир, ноос ноолуур боловсруулах чиглэлээр үйл ажиллагаа явуулж буй нийт 10 ААНБ-ын үйл ажиллагаанд Усны тухай, Ус бохирдуулсны төлбөрийн тухай хууль, дагалдах эрх зүйн актуудын дагуу төлөвлөгөөт болон төлөвлөгөөт бус хяналт, шалгалтыг хийж, хуулийн хэрэгжилтийг хангаж ажиллах талаар мэргэжил арга зүйн зөвлөгөө өгч ажилласан. 3.Сонгинохайрхан, Баянгол дүүргийн нутаг дэвсгэрт мах, махан бүтээгдэхүүн, ноос боловсруулах чиглэлээр үйл ажиллагаа явуулж буй 40 ААНБ-ын үйл ажиллагаанд хяналт, шалгалт хийж, ус ашиглуулах дүгнэлт, хаягдал усны дүгнэлт гаргуулж, зөвшөөрөл авч гэрээ байгуулах, хугацаатай албан шаардлага өгч ажилласан. 4.Үйлдвэрийн хаягдал усыг урьдчилан цэвэрлэх гарын авлага, Үйлдвэрийн хаягдал усыг урьдчилан цэвэрлэх байгууламжийг зохистой суурилуулах нь гарын авлагыг хэвлүүлэн олон нийтийн хүртээл болгосон."	Очир дагинас ХХК, Говь ХК, Жүр үр ХХК, Газар шим ХХК, Витсамо фрукт жүүс ХХК, Дунь Яань ХХК цэвэрлэх байгууламж шинээр барьсан, АПУ ХК цэвэрлэх байгууламжаа 2025.06.10-нд шав тавьж, барилга угсралтын ажлыг эхлүүлсэн, ТЭСО ХХК нь охин компани болох МИЛКО ХХК, Айсмарк ХХК-тай хамтран дундын цэвэрлэх байгууламж барьж байгаа бөгөөд цэвэрлэх байгууламжийн барилга угсралтын ажил 95%-тай байна. Хаанхүнс ХХК, Милко ХХК, Витафит инвест ХХК, Витафит милк ХХК, Айсмарк ХХК цэвэрлэх байгууламж барьж эхэлсэн, 45 үйлдвэр УБ хотын Ус сувгийн удирдах газар ОНӨААТҮГ-тай 2027 оны 01 дүгээр сарын 01-ний өдрөөс өмнө цэвэрлэх байгууламж барих гэрээ байгуулсан байна.
ЗГ-ын тогтоол					

264	Хөгжлийн төслүүдийн хэрэгжилтийг эрчимжүүлэх зарим арга хэмжээний тухай 2025-07-23 Дугаар 2025_28	1.9. Орхон-Онги, Хэрлэн-Тоонот ус дамжуулах хоолойн төсөл, Эгийн голын 310 МВт-ын усан цахилгаан станцын төслүүдийн ажлыг эрчимжүүлэх арга хэмжээ авч, явц, үр дүнг 2025 оны 3 дугаар улиралд багтаан Засгийн газрын хуралдаанд танилцуулахыг Байгаль орчин, уур амьсгалын өөрчлөлтийн сайд Б.Батбаатарт;	БНБЗАГ	"1. Хэрлэн-Тооно төслийн ТЭЗҮ-ийг шинэчлэх ажлын тайланг Усны нөөцийн зөвлөлийн 3-р сарын хуралдаанаар хэлэлцэж зарим судалгаа шинжилгээний ажлыг тодруулах, шүүмжлэгчийн саналыг тусгахаар болсон. Тус ТЭЗҮ-ийг эцсийн байдлаар хүлээн авч Говийг усжуулах судалгааны нэгжид 2-р улиралд багтаан хүлээлгэж өгнө. 2. Говийг усжуулах судалгааны нэгжээс 2026 оны 1-р улиралд багтаан зөвлөх үйлчилгээний ажлын даалгаваруудыг боловсруулж батлуулан улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтаар Орхон -Онги төслийн эхний үе шатны хэрэгжилтийг хангах үүднээс Онги-Цагаан бургастай төслийн ТЭЗҮ-ийг шинэчлэх, байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын нарийвчилсан үнэлгээг боловсруулах, барилгын ажлын зураг төсөв зохиох нийт 9 тэрбум төгрөгийн зөвлөх үйлчилгээний тендрийг төрийн худалдан авах ажиллагааны газраас 2026-04-04-ний өдөр зарласан. 2026 онд багтаан дээрх ажлуудын тайланг хүлээж авахаар ажиллах байна. "	1. Улсын төсвийн 9 тэрбум төгрөгийн хөрөнгөөр "Онги-Цагаан бургастай төсөл"-ийг Багц 1: "Орхон-Онги" эко төслийн ТЭЗҮ-г шинэчлэн тодотгох замаар "Онги-Цагаан бургастай" төслийн ТЭЗҮ боловсруулах; Багц 2: "Онги-Цагаан бургастай" төслийн байгаль орчны нөлөөллийн нарийвчилсан үнэлгээ хийх; Багц 3: "Онги-Цагаан бургастай" төслийн дэд бүтэц, барилга байгууламжийн барилгын зураг төсөл боловсруулах ажлын гүйцэтгэчийг сонгон шалгаруулах тендерийг төрийн худалдан авах ажиллагааны газраас зарлаж, тус газраас ирүүлсэн зөвлөмжийн дагуу "Багц 1"-ийн ажлыг гүйцэтгүүлэхээр "Монхидроконстракшн" ХХК-тай 5.3 тэр.бум төгрөг, "Багц 3"-ын ажлыг гүйцэтгүүлэхээр "Хайдродизайн прожект" ХХК-тай 2.0 тэрбум төгрөгийн санхүүжилтээр ажил гүйцэтгэх гэрээг 2026 оны 05 сарын 29-ний өдөр байгуулсан, "Багц 3"-д шаардлага хангасан тендер ирүүлээгүй болно. 2. Хэрлэн-Тооно төслийн ТЭЗҮ-ийг шинэчлэх ажлын тайланг Усны нөөцийн зөвлөлийн 3-р сарын хуралдаанаар хэлэлцэж зарим судалгаа шинжилгээний ажлыг тодруулах, шүүмжлэгчийн саналыг тусгахаар болсон. Тус ТЭЗҮ-ийг эцсийн байдлаар хүлээн авч Говийг усжуулах судалгааны нэгжид 2-р улиралд багтаан хүлээлгэж өгнө.
278	Хөгжлийн төслүүдийн талаар авах зарим арга хэмжээний тухай 2025-10-08 Дугаар 2025_122	2.1., 2.1.энэ тогтоолын 1 дүгээр хавсралтад заасан хөгжлийн төслүүдийг хэрэгжүүлэхэд чиглэсэн бүх талын арга хэмжээг шуурхай зохион байгуулж ажиллахыг Засгийн газрын холбогдох гишүүд, албан тушаалтнуудад;	БНБЗАГ	1. "Эгийн голын усан цахилгаан станц төслийн Сэлэнгэ мөрний сав газрын экосистемд үзүүлэх өөрчлөлтийг тодорхойлох судалгааг хийх" гэрээг Шинжлэх Ухааны Академитай хийсэн гэрээг үргэлжлүүлэн хийхээр 2026 онд 1.4 тэрбум төгрөгийг "Усны нөөц, нуур, гол мөрний менежментийн хөтөлбөрийн зардлын хуваарь" БОУАӨСайдын 2026.02.13-ны өдрийн А/165 дугаар тушаалаар баталсан. 2.Усны нөөцийн зөвлөлийн 2026 оны 1-р хурлаар буюу 2026.02.13-ны өдөр хуралдаж, "Хэрлэн-Тооно" төслийн техник эдийн засгийн үндэслэлийг хэлэлцэж, хүлээн авахаар шийдвэрлэсэн. 3."Орхон-Онги" төслийн хүрээнд "Онги-цагаан бургастайн усан сан, онгийн хийдийн усан сан (боомт), ус дамжуулах шугам хоолойн" зураг төсөв боловсруулах ажлын даалгавар, "Орхон-Онги" эко төслийн техник эдийн засгийн үндэслэл (ТЭЗҮ)-ийг шинэчлэн тодотгох замаар "Онги-Цагаанбургастай" төслийн ТЭЗҮ-ийг боловсруулах ажлын даалгавар, "Орхон-Онги" экологийн төслийн хэрэгжүүлэх Онги-Цагаанбургастай" төслийн байгаль орчны нөлөөллийн нарийвчилсан үнэлгээний тайлан боловсруулах ажлын даалгаврыг Усны газрын даргаар тус тус батлуулж, Худалдан авах ажиллагааны газарт хүргүүлсэн.	1. "Эгийн голын усан цахилгаан станц төслийн Сэлэнгэ мөрний сав газрын экосистемд үзүүлэх өөрчлөлтийг тодорхойлох судалгааг хийх" гэрээг Шинжлэх Ухааны Академитай хийсэн гэрээг үргэлжлүүлэн хийхээр 2026 онд 1.4 тэрбум төгрөгийг "Усны нөөц, нуур, гол мөрний менежментийн хөтөлбөрийн зардлын хуваарь" БОУАӨСайдын 2026.02.13-ны өдрийн А/165 дугаар тушаалаар баталсан. 2. Усны нөөцийн зөвлөлийн 2026 оны 1-р хурлаар буюу 2026.02.13-ны өдөр хуралдаж, "Хэрлэн-Тооно" төслийн техник эдийн засгийн үндэслэлийг хэлэлцэж, хүлээн авахаар шийдвэрлэсэн. 3. Улсын төсвийн 9 тэрбум төгрөгийн хөрөнгөөр "Онги-Цагаан бургастай төсөл"-ийг Багц 1: "Орхон-Онги" эко төслийн ТЭЗҮ-г шинэчлэн тодотгох замаар "Онги-Цагаан бургастай" төслийн ТЭЗҮ боловсруулах; Багц 2: "Онги-Цагаан бургастай" төслийн байгаль орчны нөлөөллийн нарийвчилсан үнэлгээ хийх; Багц 3: "Онги-Цагаан бургастай" төслийн дэд бүтэц, барилга байгууламжийн барилгын зураг төсөл боловсруулах ажлын гүйцэтгэчийг сонгон шалгаруулах тендерийг төрийн худалдан авах ажиллагааны газраас зарлаж, тус газраас ирүүлсэн зөвлөмжийн дагуу "Багц 1"-ийн ажлыг гүйцэтгүүлэхээр "Монхидроконстракшн" ХХК-тай 5.3 тэр.бум төгрөг, "Багц 3"-ын ажлыг гүйцэтгүүлэхээр "Хайдродизайн прожект" ХХК-тай 2.0 тэрбум төгрөгийн санхүүжилтээр ажил гүйцэтгэх гэрээг 2026 оны 05 сарын 29-ний өдөр байгуулсан, "Багц 3"-д шаардлага хангасан тендер ирүүлээгүй болно.
316	Ерөнхий сайдын захирамж				
317	Ажлын хэсэг шинэчлэн байгуулах тухай "Орхон-Онги, Хэрлэн-Тоонот ус дамжуулах хоолойн төсөл болон Эгийн голын 310 МВт-ын усан цахилгаан станцын төсөл/ 2025-08-13 Дугаар 2025_61	2.. Ажлын хэсгийн ажиллах төлөвлөгөөг баталж, төслүүдийн ажлыг эрчимжүүлэн явц, үр дүнг 2025 оны 3 дугаар улиралд багтаан Засгийн газрын хуралдаанд танилцуулахыг Ажлын хэсэг (Б.Батбаатар)-т үүрэг болгосугай. "Орхон-Онги, Хэрлэн-Тоонот ус дамжуулах хоолойн төсөл болон Эгийн голын 310 МВт-ын усан цахилгаан станцын төслийн ажлыг эрчимжүүлэх "	БНБЗАГ	"1. Орхон-Онги төслийн хүрээнд 2026 оны 1-р улиралд багтаан зөвлөх үйлчилгээний ажлын даалгаваруудыг боловсруулж батлуулан улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтаар Орхон -Онги төслийн эхний үе шатны хэрэгжилтийг хангах үүднээс Онги-Цагаан бургастай төслийн ТЭЗҮ-ийг шинэчлэх, байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын нарийвчилсан үнэлгээг боловсруулах, барилгын ажлын зураг төсөв зохиох нийт 9 тэрбум төгрөгийн зөвлөх үйлчилгээний тендрийг төрийн худалдан авах ажиллагааны газраас 2026-04-04-ний өдөр зарласан. 2026 онд багтаан дээрх ажлуудын тайланг хүлээж авах бөгөөд 2027 оноос барилга угсралтын ажлыг эхлүүлэх, хөрөнгө оруулалт татах, олон улсын нээлттэй сонгон шалгаруулалт зохион байгуулна. Тус төслийг хэрэгжүүлснээр говийн бүсийн усны нөөцийг нэмэгдүүлж, ус хангамжийн хэрэглээний 20 хүртэлх хувийг шийдвэрлэх боломж бүрдэнэ. 2. Хэрлэн-Тооно төслийн ТЭЗҮ-г шинэчлэх ажлын тайланг Усны нөөцийн зөвлөлийн 3-р сарын хуралдаанаар хэлэлцсэн. 2-р улиралд багтаан Говийг усжуулах судалгааны нэгжид хүлээлгэн өгнө."	1. Улсын төсвийн 9 тэрбум төгрөгийн хөрөнгөөр "Онги-Цагаан бургастай төсөл"-ийг Багц 1: "Орхон-Онги" эко төслийн ТЭЗҮ-г шинэчлэн тодотгох замаар "Онги-Цагаан бургастай" төслийн ТЭЗҮ боловсруулах; Багц 2: "Онги-Цагаан бургастай" төслийн байгаль орчны нөлөөллийн нарийвчилсан үнэлгээ хийх; Багц 3: "Онги-Цагаан бургастай" төслийн дэд бүтэц, барилга байгууламжийн барилгын зураг төсөл боловсруулах ажлын гүйцэтгэчийг сонгон шалгаруулах тендерийг төрийн худалдан авах ажиллагааны газраас зарлаж, тус газраас ирүүлсэн зөвлөмжийн дагуу "Багц 1"-ийн ажлыг гүйцэтгүүлэхээр "Монхидроконстракшн" ХХК-тай 5.3 тэр.бум төгрөг, "Багц 3"-ын ажлыг гүйцэтгүүлэхээр "Хайдродизайн прожект" ХХК-тай 2.0 тэрбум төгрөгийн санхүүжилтээр ажил гүйцэтгэх гэрээг 2026 оны 05 сарын 29-ний өдөр байгуулсан, "Багц 3"-д шаардлага хангасан тендер ирүүлээгүй болно. 2. Хэрлэн-Тооно төслийн ТЭЗҮ-г шинэчлэх ажлын тайланг Усны нөөцийн зөвлөлийн 3-р сарын хуралдаанаар хэлэлцсэн. 2-р улиралд багтаан Говийг усжуулах судалгааны нэгжид хүлээлгэн өгнө.
320	ЗГ-ын хуралдааны тэмдэглэл				
325	Монгол Улсын Засгийн газрын 2025 оны 03 дугаар сарын 12-ны өдрийн 12 дугаар хуралдааны тэмдэглэл 2025-03-12 Дугаар 2025_12	12.5.1. Эгийн голын усан цахилгаан станц" төслийг хэрэгжүүлснээр Сэлэнгэ мөрний сав газар болон ЮНЕСКО-ийн Дэлхийн өвд бүртгэгдсэн Байгал нуурт үзүүлэх экологийн болон байгаль орчин, нийгмийн нөлөөллийн их бүрэн үнэлгээг 2026 оны эхний хагас жилд багтаан хийж гүйцэтгэхийг Байгаль орчин, уур амьсгалын өөрчлөлтийн сайд С.Одонтуяа, Шинжлэх ухааны академи (С.Дэмбэрэл)-д;	БНБЗАГ	"ЭГҮЦС төслийн хүрээнд Байгаль орчин, нийгмийн нөлөөллийн үнэлгээ болон техникийн судалгааны дараах ажлууд явагдаж байна. ЭГҮЦС төслийн Байгаль орчин, нийгмийн нөлөөллийн үнэлгээ, Төслийн туслах боомтын техник эдийн засгийн үндэслэл (ТЭЗҮ) болон үндсэн ТЭЗҮ-ийн нэмэлт судалгаа, хээрийн судалгаа болон лабораторийн шинжилгээний ажлын дараах эцсийн үр дүнгийн суурин боловсруулалтын ажил хийгдэж байна. БОУАӨСайдын 2026 оны А/165 дугаар тушаалаар холбогдох санхүүжилтын асуудлыг шийдвэрлэн ажиллаж байна. "	"ЭГҮЦС төслийн хүрээнд Байгаль орчин, нийгмийн нөлөөллийн үнэлгээ болон техникийн судалгааны дараах ажлууд явагдаж байна. ЭГҮЦС төслийн Байгаль орчин, нийгмийн нөлөөллийн үнэлгээ, Төслийн туслах боомтын техник эдийн засгийн үндэслэл (ТЭЗҮ) болон үндсэн ТЭЗҮ-ийн нэмэлт судалгаа, хээрийн судалгаа болон лабораторийн шинжилгээний ажлын дараах эцсийн үр дүнгийн суурин боловсруулалтын ажил хийгдэж байна. БОУАӨСайдын 2026 оны А/165 дугаар тушаалаар холбогдох санхүүжилтын асуудлыг шийдвэрлэн ажиллаж байна.